

U S N E S E N Í

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Ludmily Valentové a soudců JUDr. Jakuba Camrdy, Ph.D. a JUDr. Lenky Matyášové, Ph.D. v právní věci žalobce: **COMMATEL-Uher, s. r. o.**, se sídlem Staňkova 922/44, Praha 4, zastoupený JUDr. Luďkem Krajhanzlem, advokátem se sídlem Lazarská 1719/5, Praha 1, proti žalovanému: **Celní úřad Praha D1**, se sídlem Logistický terminál – Nupaky 148, Říčany u Prahy, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 25. 10. 2007, č. j. 44 Ca 50/2007-81,

t a k t o :

Věc se postupuje rozšířenému senátu.

O d ů v o d n ě n í :

Žalovaný (tehdy označen jako Celní úřad Praha III) na základě jím vydaného platebního výměru ze dne 30. 7. 2003, č. j. 1498/03-08, nařídil exekucním příkazem ze dne 26. 9. 2003, č. j. E/68-8738/2003/7 (B 33/03), daňovou exekuci proti daňovému (celnímu) dlužníku, společnosti BENA, a. s. (nyní LREAGRAO UNLOGANI KLINDLENT PROPERTIS, akciová společnost) příkázáním specifikovaných peněžitých pohledávek daňového dlužníka za žalobcem v celkové výši 18 723 962,09 Kč. Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce námitky dle § 73 odst. 8 daňového řádu. Žalobce v námitkách uvedl, že jeho dluh vůči společnosti BENA, a. s. činil pouze 1 138 035,20 Kč, jelikož ve zbytku došlo k úhradě pohledávky nebo k jejímu započtení. Ani tuto zbývající částku však již žalobce dle svého tvrzení společností BENA, a. s. nedlužil, neboť tato pohledávka byla postoupena společností BENA, a. s. na společnost CHASEVANGUARD CAPITAL CO. LTD se sídlem 22 Cayon Street West, Basseterre, St. Kitts. Žalovaný poté rozhodnutím ze dne 7. 11. 2003, č. j. E/68-8738/2003/7 (B 33/03)/III, exekuci částečně zastavil, a to do částky 17 585 926,89 Kč. Ohledně zbývající částky 1 138 035,20 Kč žalovaný rozhodnutím ze dne 7. 3. 2007, č. j. 2827/07-176800-021, námitky žalobce zamítl.

Proti uvedenému rozhodnutí žalovaného o zamítnutí námitek podal žalobce u Krajského soudu v Praze včasnou žalobu ve správním soudnictví. V ní namítal nezákonnost rozhodnutí o námitkách proti exekucnímu příkazu, neboť pohledávka, která měla být exekucí postižena, zanikla ještě dříve, než žalobce exekucní příkaz obdržel. Ohledně pohledávky za společností BENA, a. s., která měla být exekucním příkazem postižena, bylo totiž žalobci předloženo oznámení společnosti BENA, a. s. o postoupení pohledávky ve výši 1 138 035,20 Kč na postupníka, jmenovanou společností CHASEVANGUARD CAPITAL CO. LTD. Tímto oznámením ze dne 30. 6. 2003 došlo podle tvrzení žalobce ke změně věřitele a žalobce byl nadále povinen svůj závazek uhradit toliko postupníkovi, což v roce 2006 také učinil.

Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 25. 10. 2007, č. j. 44 Ca 50/2007 - 81, žalobu zamítl, přičemž shledal, že jsou ve věci splněny veškeré podmínky řízení. Žalobce (dále „stěžovatel“) napadl rozsudek krajského soudu včasnou kasační stížností, v níž mj. namítal, že napadený rozsudek se zbytečně věnuje problematice podmínek řízení, i když tato otázka nebyla v řízení nikdy vznesena.

Pátý senát Nejvyššího správního soudu konstatuje, že krajský soud nepochybil, pokud se danou otázkou zabýval, nemůže se však ztotožnit se závěry, ke kterým krajský soud v této souvislosti dospěl, a to přesto, že krajský soud vycházel v tomto ohledu z dosavadní judikatury Nejvyššího správního soudu.

V rozsudku ze dne 28. 2. 2007, č. j. 8 Afs 94/2005 - 48, dostupném v plném znění na www.nssoud.cz, dospěl osmý senát Nejvyššího správního soudu k závěru, že rozhodnutí o námitkách toho, s nímž bylo v daňové exekuci jednáno jako s poddlužníkem, který však zároveň tvrdil, že poddlužníkem není, je přezkoumatelné ve správním soudnictví. Osmý senát se odvolal na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2005, č. j. 2 Afs 81/2004 - 54, publikovaný pod č. 791/2006 Sb. NSS s tím, že rozhodnutí o námitkách proti exekučnímu příkazu podle § 73 odst. 8 daňového řádu je rozhodnutím ve smyslu § 65 odst. 1 s. ř. s., neboť prováděním daňové exekuce dochází přinejmenším k zásahu do vlastnického práva garantovaného čl. 11 Listiny základních práv a svobod a s ohledem na článek 36 odst. 2 Listiny nemůže být takové rozhodnutí vyloučeno ze soudního přezkumu. K postavení poddlužníka osmý senát zdůraznil, že poddlužník nebyl účastníkem (vyměřovacího) daňového řízení a nemohl uplatnit opravné prostředky ani podat žalobu v souvislosti s meritorním hmotněprávním rozhodnutím. Konkrétní povinnost byla poddlužníkovi uložena až napadeným exekučním příkazem, který proto podle názoru osmého senátu naplňuje znaky ustanovení § 65 s. ř. s.

Osmý senát v citovaném rozhodnutí dále, byť *obiter dictum*, poznamenal: „*To, zda tu pohledávka (pozn: daňového dlužníka za poddlužníkem) existuje nebo ne (a zda ji tedy lze exekučně daňovému dlužníku zabavit) je otázka, která musí být vyřešena jako otázka předběžná (§ 28 d. ř.). Neobstojí názor, že k jejímu řešení nemá správce daně pravomoc (snad proto, že jde o otázku soukromého práva), protože tuto pravomoc – podle mínění správce daně chybějící – zakládá právě ustanovení § 28 d. ř. Nerozhodl-li totiž o takové otázce soud (obecně jiný příslušný orgán), a nelze tedy z rozhodnutí příslušného orgánu vyjít, je správce daně povinen si o otázce učinit úsudek sám a svůj úsudek také řádně zdůvodnit, popř. tam, kde je to možné, může dát orgánu k rozhodnutí příslušnému podnět k zabavení řízení. Je přirozené, že úsudek o sporné otázce, který si tak učiní správce daně, nemá judikátní účinky; a rozhodne-li později orgán, který k tomu pravomoc má, o otázce judikátním způsobem, může to založit důvod k obnově řízení. Tato obecná pravidla řešení předběžných otázek jsou společná všem procesním řádům, a není věcný ani právní důvod, aby v daňovém řízení neplatila. Opačný názor by mohl přivodit situace, kdy budou zabavovány očividně neexistující pohledávky jen proto, že by správce daně odmítal na neexistenci uznat jen proto, že námitka by spočívala ve sféře nikoli veřejného, ale soukromého práva.“*

S uvedenými závěry se pátý senát Nejvyššího správního soudu nemůže ztotožnit, neboť má za to, že osoba označená v exekučním příkazu jako poddlužník, která tvrdí, že ve skutečnosti poddlužníkem není, není legitimována k podání žaloby proti rozhodnutí správce daně o takové námitce proti exekučnímu příkazu.

Základní podmínkou procesní legitimace k podání žaloby proti správnímu rozhodnutí dle § 65 s. ř. s. je tvrzení, že žalobce byl zkrácen na svých právech. Tato podmínka není splněna v případě, kdy žalobce zkrácení na svých právech vůbec netvrdí, a pokud taková vada žaloby není ani k výzvě soudu odstraněna, soud žalobu odmítne. Soud žalobu odmítne dle § 46 odst. 1

písm. c) s. ř. s. jakožto podanou osobou zjevně neoprávněnou ve výjimečných případech i pro nedostatek legitimace hmotné, ale pouze tam, kde takový nedostatek je zjistitelný okamžitě, zpravidla již ze žaloby samotné, např. v těch případech, kdy žalobce sice tvrdí porušení práva, jehož ovšem již pojmově vůbec nemůže být nositelem - viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 9. 2005, č. j. 4 As 50/2004 - 59, publikovaný pod č. 1043/2007 Sb. NSS.

V předmětné věci veškeré své žalobní námitky stěžovatel směřoval výlučně k tvrzení, že v rozhodné době vůči němu daňový dlužník předmětnou pohledávku neměl a že tudíž stěžovatel poddlužníkem nebyl. Ze samotné žaloby není patrné, jaké zkrácení na svých právech z tohoto tvrzení stěžovatel dovozoval, z odůvodnění současně podaného návrhu na přiznání odkladného účinku žalobě však vyplývá, že stěžovatel spatřoval nenahraditelnou újmu v „provedení exekuce na majetek žalobce za účelem vymožení částky ve výši 1 138 035, 20 Kč“. Uvedené stěžovatelovo tvrzení o zásahu do jeho práv je založeno na jeho zjevně nesprávné představě, že byl povinen vyplatit částku uvedenou v exekučním příkazu správci daně bez ohledu na skutečnou existenci pohledávky, jež měla být předmětem exekuce, a na obdobně nesprávné představě, že mu v případě nesplnění této povinnosti hrozí bez dalšího přímá exekuce proti jeho majetku. Stěžovatel v tomto ohledu namítal nezákonné uložení povinnosti exekučním příkazem, již ovšem pouze na základě exekučního příkazu pojmově vůbec nemohl být nositelem.

Z ustanovení § 312 a násl. o. s. ř. (a jejich přiměřeného použití pro daňovou exekuci) se podávají následující zásady. Daňová exekuce příkázáním jiné peněžité pohledávky než pohledávky z účtu u peněžního ústavu (banky) se provede zákazem výplaty pohledávky povinnému (arrestatorium), jakož i zákazem povinnému, aby se svou pohledávkou jakkoli nakládal (inhibitorium). Dlužníkovi povinného (poddlužníkovi) se zakáže, aby poté, kdy mu byl doručen exekuční příkaz, povinnému jeho pohledávku vyplatil, a povinný ztrácí dnem, kdy byl jeho dlužníkovi doručen exekuční příkaz, právo na vyplacení pohledávky. Jakmile nabude exekuční příkaz právní moci, vyrozumí o tom správce daně dlužníka povinného a ten mu vyplatí pohledávku, je-li již splatná (není-li pohledávka povinného dosud splatná, vyplatí ji správci daně, jakmile se stane splatnou). Výplatou správci daně se zproští dlužník povinného své povinnosti vůči povinnému. Nevyplatí-li dlužník povinného správci daně pohledávku, není správce daně oprávněn bez dalšího pokračovat v exekuci vůči poddlužníkovi, ale může se pouze domáhat vlastním jménem u příslušného soudu na poddlužníkovi povinného vyplacení pohledávky v nalézacím řízení dle části třetí o. s. ř. (tzv. poddlužnickou žalobou).

Samotné provedení výkonu rozhodnutí příkázáním peněžité pohledávky zákon tedy svěřuje dlužníkovi povinného – poddlužníku. Právě proto, že provedení výkonu rozhodnutí příkázáním peněžité pohledávky náleží poddlužníkovi, je pouze na něm, aby posoudil, zda podle exekučního příkazu, který mu byl doručen, může být výkon rozhodnutí také fakticky proveden. Dospěje-li poddlužník k závěru, že podle doručeného exekučního příkazu výkon rozhodnutí proveden být nemůže - například proto, že ve skutečnosti proti němu povinný příkázanou pohledávku vůbec nemá nebo že pohledávka byla již dříve splněna či postoupena – není povinen to správci daně ani oznamovat a výplatu neprovede (srov. Kurka V., Drápal L.: Výkon rozhodnutí v soudním řízení, Linde Praha, a. s., 2004, s. 451). Zároveň toto neprovedení výplaty příkázané pohledávky nemůže být ze strany správce daně nikterak sankcionováno prostředky veřejného práva, např. uložení pokuty dle § 37 daňového řádu, neboť v takovém případě se nemůže jednat o nesplnění povinnosti nepeněžité povahy dle citovaného ustanovení (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 9. 2005, č. j. 1 Afs 111/2004 - 123, publikovaný pod č. 1077/2007 Sb. NSS).

Pokud správce daně v takové situaci setrvá na tom, že dluh poddlužníka vůči povinnému existuje, poskytuje mu zákon (§ 315 odst. 1 o. s. ř.) možnost postupovat proti poddlužníkovi prostřednictvím poddlužnické žaloby, jejímž podáním se zahajuje řízení podle části třetí o. s. ř.

Smyslem exekučního příkazu k přikázání peněžité pohledávky dle § 73 odst. 6 písm. a) daňového řádu je především potřeba zajistit, aby povinný nemohl s pohledávkou nakládat a aby dlužník povinného pohledávku povinnému nevyplatil a nebyl tak zmařen účel exekuce, kterým je uspokojení oprávněného (tj. správce daně). Exekučním příkazem si zároveň správce daně zajišťuje pořadí před případnými dalšími věřiteli povinného. Exekučním příkazem je tedy možné postihnout i pohledávku spornou.

Jak Nejvyšší soud vyslovil v usnesení ze dne 28. 11. 2002, sp. zn. 20 Cdo 2186/2001, uveřejněném v časopise Soudní judikatura, sv. 2, ročník 2003, s. 136, dlužník povinného není oprávněn podat odvolání proti usnesení soudu, jímž byl nařízen výkon rozhodnutí přikázáním pohledávky, a to na rozdíl od povinného, který takové odvolání podat může. Nejvyšší soud výslovně konstatoval, že argument, podle něhož povinný nemá vůči osobě označené jako poddlužník pohledávku, jež by mohla být oprávněnému nařízením výkonu rozhodnutí přikázána, může tato osoba uplatnit v případném sporu podle části třetí občanského soudního řádu, předjímaném ustanovením § 315 odst. 1 o. s. ř. Obdobně Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 20. 3. 2002, sp. zn. 20 Cdo 54/2001, uveřejněném v časopise Soudní judikatura, sv. 4, ročník 2002, s. 308, judikoval, že dlužník povinného nemá ve smyslu § 80 písm. c) o. s. ř. naléhavý právní zájem na určení, že pohledávka povinného postižená výkonem rozhodnutí přikázáním jiné peněžité pohledávky (§ 312 a násl. o. s. ř.) není pravou.

I v předmětné věci je tedy nutné zdůraznit, že exekuční příkaz stěžovateli zakazoval, aby od okamžiku doručení exekučního příkazu pohledávku vyplatil daňovému dlužníku, provedl na ni započtení nebo s ní jinak nakládal, a zároveň mu příkazoval, aby po doručení vyznění o nabytí právní moci tohoto exekučního příkazu provedl výkon rozhodnutí tím, že danou pohledávku vyplatí správci daně. Exekuční příkaz tedy stěžovateli neukládal a ani nemohl ukládat povinnost bezpodmínečně zaplatit žalovanému částku 1 138 035,20 Kč. Teprve na základě poddlužnické žaloby dle § 315 odst. 1 o. s. ř., která byla žalovaným v dané věci také podána, a teprve na základě rozsudku soudu v občanském soudním řízení, kterým by eventuálně bylo takové poddlužnické žalobě vyhověno, by mohl žalovaný dosáhnout toho, aby soud stěžovateli uložil zaplatit celnímu úřadu právě uvedenou částku a aby tedy bylo následně možné provést exekuci přímo na majetek stěžovatele.

Každý exekuční příkaz k přikázání peněžité pohledávky adresovaný poddlužníku v sobě implicitně obsahuje podmínku pro provedení takové výplaty – totiž existenci oné přikázané pohledávky. Není-li tu žádné pohledávky stěžovatele za povinným, jak stěžovatel tvrdí, není tu ani žádné povinnosti stěžovatele jakožto poddlužníka. Takový exekuční příkaz by tedy nemohl zasáhnout do práv stěžovatele, ani by do jeho práva nemohlo zasáhnout rozhodnutí správce daně o námitkách proti takovému exekučnímu příkazu.

V daném případě stěžovatel stavěl od počátku řízení před správními soudy na argumentaci, že žádný závazek vůči povinnému (daňovému dlužníkovi) nemá a v rozhodné době neměl, neboť již před doručením exekučního příkazu dlužil v důsledku postoupení předmětné pohledávky jinému subjektu. Tímto tvrzením ovšem stěžovatel také sám výslovně vyloučil svoji žalobní legitimaci, neboť předmětný exekuční příkaz se týkal právě jen pohledávky povinného za stěžovatelem, o které stěžovatel tvrdí, že vůbec neexistuje. Žádné jiné povinnosti, než ty, jež se týkají v exekučním příkazu označené pohledávky, pro stěžovatele z tohoto exekučního příkazu vyplývat nemohou.

Podle názoru pátého senátu Nejvyššího správního soudu tedy krajský soud měl žalobu dle § 46 odst. 1 písm. c) s. ř. s. odmítnout jakožto podanou osobou k tomu zjevně neoprávněnou. Ve shora uvedené věci sp. zn. 8 Afs 94/2005, kde žalobce - označený v exekučním příkazu jako poddlužník - zcela obdobně v žalobě namítal, že poddlužníkem není, neboť vůči němu daňový dlužník nemá předmětnou pohledávku, však jiný senát Nejvyššího správního soudu shledal, že byly splněny veškeré podmínky řízení o takové žalobě a že byl správce daně povinen se otázkou existence či neexistence předmětné pohledávky zabývat. Existuje tedy rozpor mezi jmenovanými senáty Nejvyššího správního soudu v otázce, zda ten, komu byl doručen exekuční příkaz správce daně na příkazání pohledávky dle § 73 odst. 6 písm. a) daňového řádu, jímž se mu zakazuje, aby od okamžiku doručení exekučního příkazu pohledávku vyplatil daňovému dlužníku, provedl na ni započtení nebo s ní jinak nakládal, a zároveň příkazuje, aby po doručení vyrozumění o nabytí právní moci tohoto exekučního příkazu provedl výkon rozhodnutí tím, že danou pohledávku vyplatí správci daně, přičemž v žalobě tvrdí, že vůči němu daňový dlužník k rozhodnému datu žádnou pohledávku neměl, že tudíž není poddlužníkem, je legitimován k podání žaloby proti danému exekučnímu příkazu, resp. proti rozhodnutí správce daně dle § 73 odst. 8 daňového řádu o námitkách proti takovému exekučnímu příkazu.

Pátý senát tedy dospěl oproti existujícímu rozhodnutí Nejvyššího správního soudu k odlišnému právnímu názoru o právní otázce, která je pro jeho postup ve věci určující. Proto je věc podle § 17 s. ř. s. předkládána rozšířenému senátu Nejvyššího správního soudu.

P o u č e n í : Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné. Rozšířený senát bude ve věci rozhodovat ve složení: JUDr. Josef Baxa, JUDr. Miluše Došková, JUDr. Michal Mazanec, JUDr. et PhDr. Karel Šimka, Ph.D., JUDr. Marie Součková, JUDr. Milada Tomková a JUDr. Marie Turková. Účastníci mohou namítnout podjatost těchto soudců (§ 8 odst. 1 s. ř. s.) do jednoho týdne od doručení tohoto usnesení.

V Brně dne 11. prosince 2008

JUDr. Ludmila Valentová
předsedkyně senátu